PROVINCIAL LIBRARY MANITOBA

ЗАПРОДАНЕЦЬ ІЗ ПРОФЕСІЇ.

Провідник хорватської селянської партії, Степан Радіч, зрадив хорватське селянство і добив торгу з реакційним югославським урядом.

Степан — бо Радіч — запроданець із професії. Він завсігди був політичним еквілібристом, комедіянтом, що ходить по дроті. По натягнутому дроті сербських політичних стосунків Радіч балянсував, як спритний акробат. Що підтримувало його, щоб не впасти? Поперше, приязнь з великою хорватською буржуазію, по-друге, слава селянського проводиря. Ці обидві силі зрівноважили одна другу, і Радіч щасливо проходив над безоднею.

Навряд чи є на Балканах, а може й у цілій Європі, ще один політичний діяч, щоб так часто міняв свої віхи, як Радіч. Як що можна так казати, то він хорів на хронічне "зміновіховство". Треба додати, що до цієї перманентної зміни політичних орієнтацій у Степана Радіча найчастіше спричинялись зовсім не інтереси хорватської бідноти, а тільки ота брудна, заплутана з перевагою особистих моментів атмосфера, серед якої він майже впродовж чверти віку гордовито носив назву селянського проводиря. А в тім, удаймось до історії.

Треба пригадати, що до 1919 р. в назві хорватської селянської республіканської партії не було слова "республіканська". Пан Радіч тоді ще не вважав за потрібне бути республіканцем. Проте, за малий час від початку світової війни, Радіч спромігся 2 рази зрадити свою програму. На початку війни — він щирий апостол великої австро-угорської імперії, самовідданий раб династії Габсбургів. Наприкінці війни — непримиримий ворог німецької небезпеки, за "вічну ідею славянства". Але цього мало. Відколи Радіч остаточно усвідомив себе, як "славянина, він почав загравати з сербськими "радикалами" (партія Пашіча). Стара реакційна лисиця — Пашіч, мабуть, знав Радіча краще аніж хто инший із його сучасників. І через те ще більше стерігся його приязни, ніж його ворожнечі. Уряд запропонував Радічові їхати до Варшави за сербського посла. Але Радіч цим не вдовольнився. Настав час, коли йому захотілося стати міністром.

Портфеля Радіч так і не одержав. Останній день його переговорів із урядом був видатним днем в історії хорватського селянського руху. Від тепер Радіч стає революціонером. Мабуть, єдиний раз у житті він вибрав зручний момент, щоб змінити віхи: 120,000 хорватських селян, що відвідали Росію, як військовополонені, що були свідками Лютневої, а потім Жовтневої революції, однаково зробили-б із Радіча революціонера, навіть всупереч його волі. То-ж в історичний день, 3-го лютого 1919 року, в Загребі відбувся з'їзд селянської хорватської партії, де брали участь 7,832 делегати, що репрезентували понад 200,000 організованого селянства. З'їзд ухвалив резолюцію про повну автономію Хорватії. Хорватська селянська партія зробилась хорватською селянською республіканською партією.

Невизнаний шукач портфелів вирішив показати сербській буржуазії геть усе, на що він спроможний. І передовсім Радіч додає сил, щоб набути політичного багажу. З'їзд удався з мемурандумом до президента Вилсона. Цей безперечний історичний документ зібрав упродовж 6-ох тижнів понад 160,000 підписів. І перед у цьому безконечному списку вів, звісно, підпис Степана Радіча. Напівписьменні закарлюки 160,000 довірливих хорватських селян завоювали їхньому лідерові міжнародню популярність.

Як-же поставився автор "14 пунктів" і "великий миротворець" до цього стогону хорватського народу? Даймо слово самому Радічові:

"Вилсона вразило велике число підписів та зміст додатку. Згідно з буржуазним звичаєм, він призначив комісію, щоб вона дослідила це; ця комісія досі ще працює, вивчає, досліджує".

Хто тепер, по смерті Вудро Вилсона, працює в Злучених Державах, досліджуючи хорватську справу, — невідомо. Характерно тільки, що Радіч сам чудово усвідомлював безглуздість та абсолютну безкорисність знаменитого меморандуму. Цей меморандум був потрібний тільки Радічові, і більше нікому. Це була помста за колись мріяний портфель: отож старому Пашічові 160,000 селянських підписів, мабуть, чимало зіпсували крови. Радіч довів, що в нього є зуби.

Меморандум проте виліз боком передовсім хорватському селянству. Сербські жандарми побили тисячі людей так, що вони остались каліками на ціле життя. 20,000 душ кинуто до вязниці; поміж ними й Степана Радіча. Після цього "випадку" Степан Радіч побував у вязниці не раз, і що разу його увязнення тревало чимраз коротший час. Радіч сідав за грати ніби для відпочинку після бурливих місяців і виходив на волю з новими силами, з новими плянами боротьби.

8-го грудня 1920 року в Загребі відбувся надзвичайний з'їзд хорватської селянської республіканської партії. Цього разу на з'їзді брало участь понад 20,000 делегатів і присутних було близько 80,000 душ. Цей з'їзд оголосив Хорватську селянську республіку. Після виборів, що дали хорватській селянській партії 49 мандатів, настрій мас був надзвичайно бойовий. Усі чекали на події. Але ніяких подій не трапилось. Пан Радіч тільки вишкірив зуби. Про справжню, дійсну революцію він і гадки не мав.

Навіть хорватська дрібна буржуазія, міська інтеліґенція на чолі з Трумбічем та иншими зафіксувала зраду Степана Радіча. А ліве крило хорватської селянської партії вже випустило 4 числі справжньої селянської газети "Селячка Миса". У цій газеті таврується зраду верхівки хорватської селянської партії, у ній гостро розмежовується тих, хто зрадив справу свого народу, від тих, хто проте доведе справу до кінця. Хіба це не найкращий доказ того, що хорватська революція ще житиме, хоч Радіча більше немає.

З РОБІТНИЧОГО РУХУ В КАНАДІ.

КОНВЕНЦІЯ КАНАДІЙСЬКОЇ ПАРТІЇ ПРАЦІ.

Дня 30 серпня відбувалася в Оттаві річна конвенція Канадійської Партії Праці. Екзекутива в свому звіті заявила, що в Канаді істнує вже шість секцій і невдовзі буде зорганізована сема, в Саскечевані. Центральні ради є сформовані в західних провінціях. Найсильніші секції є в Британ Колумбії і в Онтеріо.

Велике зацікавлення викликали на конференції звіти делегатів на імперіяльну робітничу конференцію в Лондоні т.т. МекДоналда і Симпсона. Конвенція ухвалила поборювати тих поодиноких осіб в партії, що використовують К.П.П. в своїх інтересах, головно остороженно підбирати кандидатів підчас виборів, що мали-б репрезентувати робітництво.

Конвенція ухвалила резолюцію, в якій закликається всі секції К.П.П. звернути пильну увагу на політичне виховання жінок-робітниць, притягаючи їх в партію і тим зміцнити клясову боротьбу канадійського робітництва.

Урядниками вибрано одноголосно: Дж. МекДоналда головою, С. Лоренса заступником, Дж. Симпсона секретарем.

ПОРЕЗИГНУВАЛИ.

З Дромгелер, Алта., доносять, що бувший президент 18. дистрікту Юнайтед Майн Воркерс оф Америка, Шерман, його заступник Раєн і секретар Пікак, зрезигнували з урядників згаданого дистрікту.

Зрезигнували тоді, як від могутнього колись з'організованого майнерського осередку майже нічого не лишилося, коли з кишень майнерів перестали напливати долари і коли, нарешті, ці урядники боялися показати свого носа між майнерів.

Контролю над недобитками 18. дистрікту обняли — страйколом Боб Ливет і Род МекДоналд.

КОНВЕНЦІЯ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ КАНАДИ.

Дня 11. вересня розпочалася в Торонто конвенція Комуністичної Партії Канади На програмі такі важні питання, як реорганізація партії на основі фабричних груп і розформування язикових секцій.

ПРОТИ НАСИЛЬСТВА НАД КИТАЄМ.

ВІДОЗВА АНГЛІЙСЬКОЇ КОМПАРТІЇ.

У звязку з новими розстрілями в Китаю англійська комуністична партія оголосила таку відозву:

"Робітнича кляса Анґлії повинна звернути увагу на нові криваві події в Китаю, зробити організований натиск на англійський уряд і добитися здійснення таких заходів: 1) Родинам убитих і поранених страйкерів повинно бути видано відшкодуваня. Майбутнє нове юридичне розслідування подій в Шангаю та в инших містах, це тільки гаяння часу і спроба приховати факти, встановлені розслідуванням дипльоматичних представників, а також судовим розглядом в мішаному суді. 2) Що до екстериторіяльних прав чужинців, треба скликати міжнародню конференцію з участю С.Р.С.Р., при чому на цій конференції повинно обмірковуватися питання, яким чином можна скасувати нерівноправну угоду, а не питання про те, чи їх взагалі треба скасувати. 3) Відносно питання про митні тарифи, слід скеруватися заявою Фенґ-Ю-Гсіяна, що Китай сам встановить свої митні вставки і не потребує для цього конференції. 4) Англійське військо, а також англійська морська і повітряна фльота повинні залишити територію і води Китаю, при чому китайському урядові треба дати гарантію непорушности його суверенітету".

З'ЇЗД ПРОТЕСТУ В НІМЕЧЧИНИ.

В другій половині серпня відбувся в Берліні з'їзд, скликаний Міжнародньою Організацією Допомоги Революціонерам, щоб запротестувати і повести сталу боротьбу проти насильства міжнародніх капіталістів над Китаєм.

На з'їзді було 800 делегатів з Німеччини та инших країн. До президії з'їзду увійшли: Лєдебур, Мізам, Мінценберг, Сю (Китай), Фурнє (Франція) та Беран (Чехословаччина). З'їзд одержав багато привітальних телеграм, між иншим від професорів Пекінського університету та від китайської робітничої федерації, від секретаря федерації гірняків Англії Кука, та від тов. Каменової (С. Р. С. Р.). На з'їзді було багато представників преси.

Головним докладачем на з'їзді був представник шангайських робітників Чжан-Пен-Хун, що росповідав про нинішній період визвольної боротьби китайського народу. Далі німецький комуніст Ернст Мейер вказував на значіння боротьби китайського народу за своє визволення для світової політики та економіки. Конгрес одноголосно ухвалив резолюцію про продовження й збільшення допомоги Китаєві. Ухвалено також резолюцію-відозву до Амстердамського Інтернаціоналу з запрошенням взяти участь у поданні допомоги китайським робітникам, які нині страйкують.

РІЖНІ ВІСТИ.

ПОЛЬЩА БОЇТЬСЯ ЧУЖОГО КРАМУ.

Польща видала строгий заказ привозу із закордону цілої низки всяких артикулів. Це дотичить теж Угорщини, з якою Польща заключила навіть торговельний договір. Цей договір якраз позволяє Угорщині ввозити до Польщі свій товар. Угорщина ремствує на польські порядки і домагається вияснення.

АМЕРИКА ВКЛАДАЄ В ІТАЛІЮ КАПІТАЛИ.

Американський фінансовий світ вкладає свої капітали в чорно-фащістську державу Італію. Розуміється, це відноситься до більших капіталів. Оноді заявили Італії американські фінансісти, що вони радо вложать в італійські підприємства поважні капітали.

ФРАНЦУЗЬКІ СОЮЗНИКИ ОБНИЗИЛИ ЗЛОТИЙ.

В Парижі занотовано сильний спадок польського злотого. До недавна польський злотий рівнявся швайцарському франкові, а останніми днями плачено вже за 100 швайцарських франків 416 франків французьких, а за 100 злотих тільки 375 франків французьких.

ВИЩИЙ ОСВІТНІЙ КУРС ТАКИ БУДЕ.

ЗБІЛЬШАЙТЕ ФОНД ВИЩОГО ОСВІТНЬОГО КУРСУ!

Як ми повідомляли в одній попередній статті, що приготування до Вищого Освітнього Курсу робляться. Ц.В.К. ТУРФ-Дім знову обговорював цю справу, накреслив деякі пляни і в найблищому часі приступить до їх здійснення.

На днях він приступить до переглядання аплікацій курсантів, тобто тих товаришів, і товаришок, що зголосилися на Вищий Освітній Курс. Тепер справа задержалася дещо через конференції, що відбувалися недавно в Вінніпегу і через заняття товаришів в инших організаціях. Однак на початку жовтня всі апліканти отримають повідомлення на яких умовах їх прийматься на В.О.К., щоб вони мали час приготовитися.

Найголовніша справа — це фінанси. Але й та справа нас не спинить, хоч вона буде мати свій вплив на те, як буде курс поставлений. Після того, скільки буде фінансів на руках Ц.В.К. ТУРФДім на 1. жовтня, буде складена приблизна програма і кошторис курсу.

Ми знаємо, що, наприклад, тепер на заході товариші і товаришки не можуть багато зробити, бо більшість виїхала на жнива і тому в організаціях застій. На заході Канади організації починають жити з початком листопада. А все-ж таки зробити дещо можна.

Останніми днями деякі відділи поспішили зі своїми жертвами на В.О.К., однак більшість з тих жертв такі, що гроші не прислано. Відділи просять повернути на В.О.К. ті гроші, що їм належаться як зворот коштів делегата на 6. з'їзд ТУРФДім. Розуміється, це гроші, тільки вони не є ще в руках Ц.В.К. Ці гроші є в руках тих відділів, які не заплатили ще своєї належитости до Ц.В.К., що на них припала після роскладки коштів 6. з'їду ТУРФДім.

На цему місці ми взиваємо ті відділи, які довгують до Ц.В.К. ще за 6. з'їзд ТУРФДім, щоб старалися як найскорше їх сплатити, аби Ц.В.К. міг повернути на В.О.К. ту суму, яку дають деякі відділи з тої-ж суми.

Заряди цих відділів і товариств мають в себе рахунки за 6. з'їзд ТУРФДім і ми просимо таки зараз вглянути в цю справу і вирівнати свій довг. Постарайтеся, товариші, це зробити, а тим самим поможете нам збільшити фонд Вищого Освітнього Курсу.

Від часу поміщення минулої статті і поквітування в "У.Р.В." наспіли фонди на В.О.К. з нище наведених місцевостей.

Ц.В.К. ТУРФДім.

ДО ЦЕНТРАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ ТУРФІМ.

Едмонтон, Алта.

Дорогі Товариші!

Даруйте, що ми скорше не надіслали своєї першої розкладки на В.О.К. Часи були і є зараз коло нас тяжкі і тяжко дещо гроша здобути. Про В. О.К. ми не забували, що має відбутися цієї осени. Придбали дещо грошей і зараз висилаємо Вам свою першу розкладку в сумі $55.50 і будемо дальше працювати в тім напрямі, щоби В.О.К. був доведений до успішного кінця.

З товариським привітом,
В Саковський, секр.-скраб.

Монтреал, Кве.

Дорогі Товариші!

Цим повідомляємо Вас, що в нас на адміністраційних зборах відділу ТУРФДім зайшла ухвала, щоби Ви з грошей в сумі $37.40, які належаться нам від Вас за кошт подорожі нашого делегата на VI. з'їзд ТУРФДім, заплатили собі наші маленькі залеглости а решту сумм $41.15 записали на фонд В.О.К., як другу рату на наш відділ.

Ми знаємо, яке значіння буде мати для нашої організації Вищий Освітний Курс і тому будемо працювати в його користь до його розпочатя і підчас його істнування кілько лише зможемо.

З товариським привітом,
Тео. Петелька, секр.

Леюнк, Алта.

Дорогі Товариші!

Просимо Вас обернути всі гроші в сумі $18.25, які нам належаться від Вас за кошт подорожі нашого делегата на VI. з'їзд ТУРФДім, на фонд В.О.К. Ми є певні, що коли такий курс відбудеться, то тоді зможемо себе називати дійсно культурно-освітною організацією.

З товариським привітом,
М. Гамар, секр.-скарбник.

Левак, Онт.

Дорогі Товариші!

Ми, члени відділу Р.З.Т. в Левак, Онт., розуміючи значіння В.О.К., постановили устроїти збірку на фонд В.О.К. і це нам удалося.

Жертвували по одному доларові оці товариші:

Петро Шкорупа, Дмитро Барабаш, Петро Юркевич, Михайло Пасечка, Франко Краєвський, Никола Павлик, Павло Гнатюк, Михайло Николаїшин і Павло Живецький. Разом $9.00.

З товариським привітом,
Никола Павлик,
секретар відділу Р.З.Т.

Ді Пес, Ман.

Дорогі Товариші!

Посилаю Вам $5.00 на В.О.К. і хоч я на курс не збираюся їхати, але моїм обовязком є помочи хоч маленькою жертвою до заснования Українського Робітничого Університету, в якому мають виховатися провідники укр. робітництва і фермерства.

Також від себе взиваю поодиноких товаришів зложити від себе, що в їх силі на так важну і необхідну школу.

З товариським привітом,
М. Гоголюк.

Нордег, Алта.

Дорогі Товариші!

Ми, члени відділу Р.З.Т. в Нордег, перечитавши відозву Ц.В.К. ТУРФДім в "Укр. Роб Вістях" в справі В.О.К., постановили оподаткувати себе кожний на цю ціль і в короткім часі сподіється від нас дещо грошей. В.О.К. має велике значіння для укр. робітника в Канаді, бо з него вийдуть свіжі сили з більшим знанням, яке вони зможуть опісля і нам його почасти передавати. От тому ми В.О.К. цінимо і будемо помагати всіма силами аби він відбувся цеї осени і зими.

З товариським привітом,
Петро Морис, секр.-скарб.

Л. СОНІН. 2)

СОН ДІЙСНОСТИ

(З життя галицького покутського села.)

(Продовження.)

Але "опіка" не спала. Попівський панич заікнувся перед панною Олею про аматорський гурток. А до повітового місточка Г. спровадився адвокат-Українець. Людина в і д о м а ще з університетських заверюх у Львові. Зараз в окрузі всім візити. Слідувало ревізитування а імості однозгідно признали його "народним організатором".

Рухнувся повіт. Повстала філія "Просвіти". Там народився "Сокіл". Життя у темпі.

Іхав пан цісарсько-королівський намісник десь туди. Не туди, але переїзджав. Зараз спеціяльний комітет. Довгі наради, дебати. Врешті побіч бурмістра п. Вурмбаума, бернадина ксьондза Здеховского, витав цамісника о. декан Петрак і адвокат др. Снігур. Була й бандерія "ruskyeh ehłopów". Були промови і заяви льояльности перед троном Габсбургів.

Але й це прошумило.

***

Никифорчук читав колись, тепер оженився, пристав. Робота полонила, лишив газети, лиш цьмакав вже люльку. Село все дрімало буднем, а в неділю на сцені, в салі читальні позіхав "Гриць", або "Стецько на сватанню в Гончарівці". Деколи по старому січові вправи з пожарною сикавкою, а точно все танець.

***

В запашні червневі дні 1914 року двигнув у Львів січово-сокільський здвиг. Поїхали січовики з Т. до столиці а з ними і серйозний вже тепер Никифорчук Іван.

Дуднів львівський брук під сотні-тисячі незлічимих ходів. Стрійно роїлася площа Сокола-Батька.

На вівтарі горів поломінь свята. Червонів яскраво червень. Десь дмухнув вій пилу і запорошилося.

На площі рівно і мірно як один, вправлялися соколи.

Никифорчук, з червоною лентою почерез плечі, стояв біля паркану і уважно приглядався. Скінчилася одна атракція. Крильцем мигнула тиша, за хвильку вдарили бубни і гробово загреміло

"Боже буде покровитель"...

"Цісарю й його краям"...

Іван остовпіло здивнів.

Звідкись шептали — телеґрама, престолонаслідника вбили в Сараєві.

Серця вифракованих пригадали їх другий "східнотирольський" патріотизм до корони і цісаря а сіра душа маси зойкнула дивом: а це що таке?

Похапцем кінчили здвиг в червні 1914 року. Немов злякалися самі себе.

Нашвидко вернулися січовики до дому а з ними здивований Іван.

Бензиною автомобілів просякав час.
Подія подію здоганяла.

II.

A jak jechał król na wojnę,
Grały jemu surmy zbrojne,
Grały jemu surmy złoty
Na zwycięstwo i ochotę.

A jak poszedł chłop na boje,
Zaszumiały jasne zdroje,
Zaszumiało kłosów pole
Na tęsknotę, na niedolę...
(Konopnicka.)

Задзвонили в дзвони....

Загальна мобілізація!

Зацокотів страх перед воротьми в Никифорчука. Оголосили і йому бранку. Лишив жінку і четверо дрібних, одно ще при грудях, а сам — на войну...

Адвокат др. Снігур роз'їздився, закликав:

— Слушний час! Боронім вітчину і "найяснішого пана цісаря" перед нашим відвічним ворогом — Москалями!"...

Гей! До Українських Січових Стрільців, всі, хто патріот!

Отець декан благословили, адвокат підвіз добровольців дві стації, сам завернув до дому, а цвіт молоді поїхав на "поле слави", здобувати — деревяні хрести...

***

Війна шкірилася. Вже виділи старі люде якісь страшні знаки на небі. Довкруг села в ночі щось лячно стогнало. Жінки заводили.

Нависло у воздусі і враз туча і туча. Раз битва під селом. Грабунки і реквізиції. І далі стогнало, але вже в селі.

Снилися сни тихих жнив а тут кров лилася, прискали гранати над пшеничним ланом.

Земля вже не таємно, а стрільнами стогнала.

Зразу проповідували, що місяць, рік, до того першого, ще зиму... а війна не питала. Все далі гніздилася і вивозила нові лиха. Села нищили, палили і грабували.

Війська три рази змінювалися.

***

Івана погнали між скали, де орли в гніздах орлят виводять. Погнали в полудне в Сербію.

В димі шрапнель пробивався штиком через рвучу ріку Саву а з ним гурмами дерлися такі самісенькі, як він. Батьки, сини, все пірнуло в кровавий вир війни.

Коло Нішу, в пробою прошила Іванові кулька з скорострілу праву грудь а багнет протяв шматок мязу, стегно ноги. Обухом гепнув приклад кріса по голові і напівживого Івана, піхотинця 24-го цісарського полку відвезли до полевого лазарету. На цілий рік зник Никифорчук з очей пажерливого Молоха війни. В затишних мурах великого військового шпиталю у Відні злегка здоровів. А вже рівно в рік тяжких мук виїхав, прикрашений золотим медалем і двома хрестами, щоб драпатися по Альпах і під рокіт пекла чергової офензиви здобувати гору Mont Gabrielle.

І знов Іван і тисячі-тисячі инших потонули в темних каверних італійського фронту.

Кругом дзвеніло залізо, з грюком розпадався бетон, гургукали тяжкі гармати, цівкали і півкотіли кульки. Раз-ураз греміли міни, а з верху бренькали аеропляни і нишком скидали бомби, що немов павутиння, спадаючи біліли і тяжко бухкали в експльозії. (Далі буде.)

ЧИ ВИ ВЖЕ МАЄТЕ

найновішу книжку відомого пролетарського письменника М. ІРЧАНА

КАРПАТСЬКА НІЧ

що недавно вийшла з друку? Якщо немаєте її ви самі, або ваш і знайомі, то постарайтеся купити, а будете мати корисну книжку в хаті. Не тратить вона вартости навіть тоді, як ви перечитаєте її. Це довша повість з воєнних часів в Галичині і з життя робітництва в Америці. Коли читаєте, то не можете так довго відірватися від книжки, доки не перечитаєте до кінця.

Письменник М. Ірчан сам пережив війну і вірно описує всі ті страшні події в старому краю. Читаючи "Карпатську ніч" ви рівночасно багато вчитеся і то в найбільш приступний спосіб, бо ціла книжка написана незвичайно зрозумілою мовою. Надрукована вона на найкращому папері, окладинка з артистичним малюнком в двох кольорах.

КУПІТЬ, А НІКОЛИ НЕ ПОЖАЛІЄТЕ! РОЗПОВСЮДНЮЙТЕ СКРІЗЬ ЦЮ КНИЖКУ.

Висилаються книжки за попереднім надісланням грошей.

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ ЗА КНИЖКУ.

Замовлення з грішми посилати на таку адресу:

Ukrainian Labor News
Cor. Pritchard & McGregor
Winnipeg, Man.